

HØYSKOLEN FOR
LEDELSE OG TEOLOGI

NORSK MISJON I GUARANI-LAND

KURSKODE	KRI1230
KURSNAVN	Pinsekarismatisk teologi og historie - Vår21
FORM AV EKSAMEN	Presentasjon av Norsk Misjon i Paraguay
ANTALL ORD	3780 (etter avtale med Rakel Ystebø Alegre)
STUDENT NAVN	Rudolf Leif Larsen

Innledning

De første indianer-misjonærer for **Norsk Pinsemisjon**¹ i Paraguay var Bergljot Nordmoen, gift Nordheim (42 år), Gunvor Lilly Johansen, gift Iversen (26 år) og Ruth Kjellås (56 år). Bergljot Nordmoen kom i 1952, og de andre to i 1956. I 1958 startet de arbeidet i Paso Cadena.

Det er grunnlagt to fellesskap av pinsemenigheter. Det er Filadelfia-kirken (Iglesia Evangelica Filadelfia, Ypacarai), registrert i 1976, med omkring 30 lokale menigheter blant mestiserne (majoritets-befolkningen). De er omkring 1.500 – 2.000 medlemmer. Det har skjedd en hel del i denne kirken, men det omtales ikke her.

Den andre kirken er Iglesia Evangelica Filadelfia Indigena (indianer-kirken) i Øst-Paraguay, registrert i 1997. De er omkring 400 – 500 medlemmer på 34 steder, med hovedsetet i Fortuna i Canindeyú-fylket.

Her vil jeg fortelle historien for **den første misjons-stasjon, i indianerkolonien Paso Cadena**, Caaguazú-fylket.

Denne oppgaven viser hvilke resultater misjonen har oppnådd.

Del 1. Guarani-indianernes religion²

Guarani-troen er fremdeles levende. Det er ganske mange tanker i guarani-troen, som kan minne om katolsk tro. Det som skiller de forskjellige indianer-grupper fra hverandre, er i hovedsak religion og bo-sted.

1 Oddvar Schjølberg, 2008, *Med Bibel og moped i Paraguays jungel*, s. 199

2 Har flere navn, bl.a. avakatuete (det virkelige mennesket)

De har ingen figur som representerer gud. Gud er ånd, og det er et åndelig univers. Ñanderuvusu – vår store far – er den fremste av forskjellige gude-skikkelser. Han er før alle ting, og opphavet til alle ting. Denne gud er også kjent som Tenondete (den første) og Tupã, og Jesuittene ³tok dette navnet for å beskrive Gud, Jehova. Det brukes fremdeles.

Fortellingen om Kuarahy ⁴ – solen – og Jasy – månen - gir en detaljert fremstilling av fullførelsen av skapelsen. Når det er fullmåne, samles de guarani-troende seg i gudehuset «tupã» ⁵, og feirer ñe'embo'e kaaguy – skogs-bønn. Presten – pai – er forsanger, og synger en ordløs sang, mens han rister på porongoen. Noen kvinner står i et hjørne og dunker med sine bambuss-stokker, samtidig som en flokk, arm i arm, hopper i takt, fram og tilbake. Det er satt fram en liten krakk. De tror at Tupã vil komme og sette seg på krakken.

Hvis det er noen syke der, blir de behandlet med diverse urter, tobakks-røk og sang. I blant holder medisin-mannen fram handen, med et insekt, som han «har plukket ut av kroppen». Det var årsaken til sykdommen.

Deretter er det ringdans, hvor de kan synges: «royu povy'a hagua» - «vi kommer for å glede dere».

Guarani-språket

Europeerne kalte guarani for det «generelle språket», ettersom det ble brukt i svært store områder i østlige deler av Sør-Amerika ⁶. I kontakten med spansk, oppstod en ny dialekt – jopara – hvor guarani blandes med spansk... og omvendt. Og slik snakkes det av omkring 7.000.000 mennesker ⁷. Språket er mykt og poetisk. Alle ord slutter på en vokal, og med trykket samme sted. I tillegg kan alle vokaler være nasale. Fonetikken er viktig.

3 Spanske katolske misjonærer

4 Bartomeu Melià, Pasado, 2021, *presente y futuro de la lengua guaraní*, s. 20 og videre.

5 Tupao: Et hus på ca 6 x 10 meter, med gras-tak, men uten vegger, et «alter» med et stort kano-lignende trau for å lage en alkohol-holdig drikk (chicha).

6 Melià, 2010

7 I Paraguay, Brasil, Argentina og Bolivia

Flertallet i landet kommuniserer på jopara (spansk-guarani). Gruppen med spansk som ene-språk vokser, mens gruppen med bare guarani som ene-språk, minsker mye. I dag er guarani og spansk Paraguays offisielle språk, også i Mercosur ⁸.

Guarani-folket

Dette er en større urbefolknings-familie ⁹ i Sør-Amerika. De har mange kulturelle, religiøse og språklige fellestrekk. I gammel tid bodde disse stor-familiene i utkanten av estancia'er (store gårder), og mange var en del av encomienda-systemet ¹⁰. Men det var også mange som vandret rundt i de store skogene, og drev med jakt, fiske og svedjebruk.

Det er kjent at det var store vandringer mot øst for å finne «yvy marayva» - paradiset. Over flere generasjoner vandret de til Atlanterhavs-kysten og opp til de nordlige deler av Sør-Amerika ¹¹.

Det var vanlig at man «hentet» koner fra andre stammer, dels frivillig og dels som krigsutbytte.

Fra 1960-tallet har de fleste etablert seg i indianer-kolonier hvor de eier området i fellesskap. De har egne høvdinger, og andre autoritets-personer. I mange kolonier kan det være både kristne og guarani-troende.

Del 2. Gryende protestantisk misjons-virksomhet etter år 1870.

De første protestantiske misjonærene kom til Paraguay etter trippel-allianse-krigen (1865 – 1870). De fikk aksept for å ta opp evangelisk arbeid i landet. Like etter dette, kom en berømt misjonær, metodisten Dr. Diego Thompson til Asunción. Han var en dyktig predikant, og

8 Mercosur er det søramerikansk økonomisk fellesskap.

9 Også kalt tupi guarani.

10 Et formynderskaps-system under spanolene, tilsvarende «hus-manns-systemet» i Norge.

11 Bartomeu Melià, Pasado, 2021, *presente y futuro de la lengua guaraní*, s. 85 og videre.

hadde mange konferanser, spesielt med eliten. Mange misjonærer kom i denne perioden, og hadde med seg Bibler fra «La Sociedad Bíblica Americana»¹².

Den Angelikanske kirke var det første protestantiske kirke-samfunn som arbeidet blant indianerne. I 1889 etablerte de seg i Chaco, i Boquerón-fylket (Vest-Paraguay) for å arbeide sammen med Lengua-indianerne og andre stammer. Første dåp ble realisert i 1899. Misjonen eksisterer fremdeles i Chaco, Paraguay.

Mennonitene - en anabaptist-gruppe, av tysk avstamning – kom til Paraguay i 1926, og fikk tildelt et større område i Vest-Chaco, nå kjent som Filadelfia og områdene mot Bolivia. Disse tok tidlig opp arbeid blant indianerne. Skoler, kirker og Bibelskole med indianske ledere ble dannet. Det er nå livskraftig indianer-menigheter i Chaco.

I tillegg har blant annet en **tysk evangelisk misjon**¹³ arbeidet blant både ava-guaraniene og ache-stammen¹⁴, samt at **Irene og Rolf Fostervold**¹⁵ og senere **Rosalba og Bjarne Fostervold** har hatt et langt engasjement for ache-stammen.

Del 3. Norsk misjon blant guarani-indianerne i Paraguay (La Mision Norma)

Bergljot Nordmoen kom til Paraguay via norsk misjon i Matto Grosso, Brasil. Hun etablerte seg i 1952 i Concepción. Men motstanden var så stor, at hun dro derfra til familien Sanches som tilhørte misjonen «hermanos libre»¹⁶ i Bella Vista, en by på nord-grensen mot Brasil. Der fikk hun oppleve vekkelser, hvor folk ble åndsdøpt.

Under opphold i Norge må hun ha kommet i kontakt med misjonær-kandidatene Gunvor Lilly Johansen og Ruth Kjellås. De var klare til å reise til Paraguay. I 1957 møttes disse tre i Pedro

12 Rogelio Duarte, 1994, *El Desafío Protestante en el Paraguay*

13 Misión Alemana entre los Nativos del Paraguay. Senter i Asunción.

14 Achene tilhører guarani-familien, men har en egen variant av guarani-språket. De er omkring 2000 individer. De var normader. Ble jaktet på helt til '80-tallet. De fleste er nå kristne.

15 Var misjonærer i «New Tribe Mission», deretter uavhengige. Fostervold er norsk – amerikanere.

16 Grunnlagt av «Plymouth Brethren» i England. Det er en fri evangelisk forsamling.

Juan Caballero i Amambay-fylket. Med utgangspunkt i Bella Vista, ville de reise inn til paytavytera-indianerne (guarani), ca 7 mil sør-over. De prøvde å få tillatelse til å slå seg ned i Tranquerita, men måtte gi opp prosjektet på grunn av motstand fra estancia-eiere. Turen endte i tragedie, idet Carmen, kona til kjentmann Benjamin, ble syk på vegen, og døde da de kom tilbake til Bella Vista.

Disse tre misjonærene dro så den svært lange vegen ned til Concepción for å ta elvebåten ned til Asunción. Der oppsøkte de misjonær i svensk misjon, Nils Ivan Kastberg. Han var pastor i Filadelfia, Asuncion. Kastberg og Bergljot Nordmoen oppsøkte forsvars-departementet for å få et sted for å ta opp arbeid. De ble da foreslått en nedlagt militær-forlegning i Paso Cadena ved Acaray-elven i Caaguasu-fylket, omkring 25 km fra Itakyry.¹⁷ Reisen oppover tok fem dager. Stedet ligger ca. 55 mil fra Asunción. Reisen gikk slett ikke uten forhindringer. To ganger måtte de stanse og lesse av alle kassene for å få lastebilen på vegen igjen.

Etter mye slit, kom de til Paso Cadena, og de etablerte seg i de primitive hyttene. Stedet viste seg å ligge ideelt til for en misjon. Der fantes det en liten ranchito (hytte) til salgs. Det var en stor åker med manjoka-røtter, mais, bananpalmer og peanøtter.

Skole og evangelisering

Den 21. juni 1958 kom de til Paso Cadena, og Gunvor Johansen forteller at "allerede uken etter at vi kom til Paso, samlet vi de første barna til skoleundervisning. Det var ikke så mange til å begynne med og de visste vel knapt hva skole var for noe"¹⁸. Skolen fungerte da under et tre, med heller primitive møbler.

17 Historie-vedlegg i avisen ABC Color, Paraguay, ca år 2006, påstår at myndighetene på '50 – 60 tallet prøver å befolke Alto Parana-fylket i Øst-Paraguay for å danne en barriere mot kommunistiske guerilla-grupper i området. Da passet det med disse tre misjonærene og andres forsøk på å sivilisere indianerne, for å unngå rekruttering til kommunistene. Vedlegget er tapt.

18 Johansen, Gunvor, ukjent utgivelsesår, *Pionermisjonærene "Ut til Paraguay"*, s. 15

Under de samme trærne hadde de også evangeliske møter for indianerne. De fikk tidlig kontakt med en indianer som snakket både spansk og guarani, så han ble tolk.

Det første skolehuset ble bygd etter kort tid. På innvielsesdagen talte Ruth «over ordet i Lukas 15 om den forlorne sønn, og uttrykkene i ansiktene beviste at en hadde forsamlingen med seg, og mange kjente seg nok igjen, at de ikke var i Faderhuset». Hun forteller at «storhøvdingen Juan Paulo Vera er høvding for 2000 av indianerne, han bor også her i nærheten. Det er en meget sympatisk mann, han vil at alle skal gå på skole og er begeistret for at vi hjelper de syke, og at de får høre Guds ord». Han ble en god venn av misjonen.

Franz Mangersnes kom til Paso Cadena ca 1959. Den 12. juli 1959 døpte han de første troende.

Bruno Müller var i Paso Cadena i perioden 1960 til 1964. Han var pastor for den lille indianer-menigheten. Han hadde også ansvaret for byggingen av hospitalet / leilighet.

I 1960 – 1961 reiste de tre misjonærene hjem, og på slutten av 1961 kom **Anna Strømsrud**¹⁹. Hun fortsatte arbeidet i skolen, og blant de syke.

Gunvor Johansen, Bergliot Nordmoen, Anna Strømsrud, Kjellaug Sjølund, Ingrid og Knut Struksrud og andre var lærere fram mot slutten av 1970-tallet.

Helsearbeid

Ruth forteller at «vi har fått en del medisiner gratis, men det meste må vi kjøpe. Alle medisiner er uten resept. Det er ikke doktor på mange mils avstand». Også de ufaglærte misjonærene behandlet syke. Det var malaria, diverse infeksjons-sykdommer, tuberkulose, slangebitt, fødsler osv. Utfordringene var mange. De første årene var det omtrent umulig å komme seg til et sykehus, og sykehusene var av svært lav standard. I tillegg til pionerene har

19 Oddvar Schjølberg, 2008, *Med Bibel og moped i Paraguays jungel*, s. 49

mange sykepleiere og andre vært engasjert i syke-arbeidet. På 1980-tallet var det klinikk i det gamle skolebygget ²⁰.

Sikring av området i Paso Cadena

Bergliot og Olav Nordheim kom til Paso Cadena i 1964, og allerede i 1965 stod Olav for kjøpet av 3.000 mål jord hvor indianerne kunne bo. Samme år fikk han bygget nytt skole-hus. I 1987 fikk indianerkolonien «Tekoha Porã» egen juridisk person, og overtok jorden. Området ble delt opp i 23 parseller. Hver familie har full råderett over sin parsell, men de eier alt i fellesskap.

Senere ble misjonens del knyttet opp mot skolene (og skoledepartementet) og en annen del til den lokale Filadelfia-kirken.

Skole-prosjektet

Skolearbeidet har vært en viktig del av dette arbeidet. Skolen ble etter hvert godkjent av skolemyndighetene, nye skolebygg for både grunnskole og videregående skoler ble satt opp ²¹, og misjonen sørget for at indianer-ungdom ble utdannet som lærere. Den første var Crispin Caballero. Fra 1978 var Rosa Bogado Garcete skolestyrer, og hennes mann, Eulalio Garcete, var lærer sammen med Modesto Quiniones, Serafina Benites, Joel Bogado og Noel Benites. Standard lærebøker var preget av storsamfunnet. Som svar på en evalueringen i 1988, tok Inge Bjørnevoll tak i denne utfordringen, og begynte å arbeide med den første boken. Den het "Yvytu omombe'u" ("Vinden forteller"). Der forteller vår nabo, Seberiano Benites, om sitt liv. Det er bilder fra deres virkelighet, og barna laget tegninger. Det var deres første bok, og blant

20 Klinikken ble drevet av sykepleierne Anna Mjåland, Åslaug Hjelpdahl, Brit-Lajla og Rudolf Leif Larsen. Da disse reiste hjem, overtok Maximino Velasque (ufaglært) arbeidet på stasjonen.

21 Den første skolen var en hytte i Paso Cadena, deretter et mur-bygg i 1965. Etter en ny periode i hytter, ble det i 1986 bygd en større grunn-skole («Arandura») med 5 klasserom + kontor. I 2007 ble den videregående skolen «Colegio Tekoha Porã» bygd. Siden er det i hele Øst-Paraguay bygd skoler. 22 bygg med tilskudd fra NORAD, og 15 finansiert med misjons-midler. Rudolf Leif Larsen og Ingvald Skretting har vært byggherrer i dette området.

annet gjennom dette ville vi styrke indianernes identitet i forhold til storsamfunnet omkring dem.

I 1996 påbegynte Inge Bjørnevoll bok-prosjetet «Kuatiañe'e». Det var et samarbeid mellom PYM bistand, pinsemenigheter, NORAD (90 %), og i Paraguay var det indianer-kirken, indianer-skolene, enkeltindivider og spesielt stiftelsen "**Prof. Dr. Reinaldo Julián Decoud Larrosa**". Leder var Dr. Teolog, missiolog og språkforsker Almidio Aquino.

I 2007 overtok Rudolf Leif Larsen etter Inge Bjørnevoll, og har sammen med PYMs Bistandsavdeling og Digni / NORAD fulgt opp prosjektet fram til avslutningen i 31.12.2014. Det ble laget 68 lære-bøker for ava-guarani, mby'a-guarani og ache-guarani-indianerne, samt utdannet omkring 40 lærere, sykepleiere og andre.

Del 4. Menighets-etableringer

Den 2. november 1962 ble statuttene for indianer-kirken «**La Iglesia Evangelica Betania**» godkjent.

I 1966 ble denne juridiske personen erstattet av misjonær-stiftelsen «La Mision Noruega del Movimiento Pentecostal en Paraguay»²².

Forsamlingen «**Iglesia Evangelica Filadelfia 420**» ble stiftet den 10. oktober 1976. Den har hovedsetet i Ypacarai, med selvstendige menigheter omkring 30 steder, men hvor eierskap etc er i felleskapets navn. Stiftelsen har egen «Comisión Directiva» (styre). Også indianer-menighetene var under denne stiftelsen.

"**La Iglesia Evangelica Filadelfia Indigena**" ble dannet den 9. oktober 1997, og indianerne sluttet seg til denne kirken.

I 2003 ble «La Mision Norma» nedlagt, og alle eiendeler ble fordelt mellom disse to kirkene.

²² Forkortet til «La Mision Norma». Alle eiendommer ble registrert i dette navn.

I tillegg til Filadelfia-menighetene, kan det i samme område være mange andre pinseforsamlinger, som «Iglesia Asamblea de Dios Misionera» fra Brasil. «Dios es Amor» fra Brasil, «Ministerio Evangelistico Paraguay para Cristo», «Congregación Cristiana del Paraguay», og mange flere.

Gudstjenestene

Som regel er møtene på morgenen, mens andre foretrekker å komme sammen når det er blitt mørkt. I møtene er det mye sang. De fleste sangene og korene huskes utenat. Sangen blir oftest ledet av en med gitar, og en forsanger, helst med forsterker. I blant kan dette bli voldsomt høyt. Noen synger akkompanert av musikk på CD. Bønnen kan være intens, og noen steder blir den ledsaget av tungetale og «sang i ånden», og ofte er det kvinnene som leder an. Prekenen er spontan, og ofte uten noen notater, utover det som Bibelen gir. De er pentecostale i teologien.

I ettermøtene er det ofte forbønn, og da kommer de fram for å bli bedt for.

Det er ofte bønnemøter en kveld i uken, gjerne hjemme hos en familie. Noen steder er det egne bønne-sirkler - «El círculo de oración», og ofte med bare kvinner.

Bibelen

Bibelen er jo hoved-boken i en kristen forsamling. I starten var det «La Santa Biblia» som ble brukt. I praksis oversatte forkynnerne Bibel-teksten fra spansk til guarani på talerstolen. Ettersom spansk tales av ca 490 millioner mennesker i verden, er det også mange Bibel-utgaver.²³

Den første oversettelse av Bibel-deler til guarani, ble gjort av den engelske lege-misjonæren, Dr. J. W. Lindsay i 1902. Det var evangeliene, Apostlenes gjerninger og Romerbrevet²⁴.

23 Antigua versión de Casiodoro de Reina (1569), revisada por Cipriano de Valera (1602), otras revisiones: 1862, 1909 y 1960. Den er fremdeles i bruk,

24 Dr. J.W.Lindsay og Bibelen i Paraguay, <http://www.pymisjon.com/Guarani/Lindsay.htm>

I 1963 oversatte Dr. Reinaldo J. Decoud Larrosa ²⁵ det greske Nye Testamentet til guarani, kalt «Jopare Pyahu» ²⁶.

I 1976 ble «Buenas nuevas para el Paraguay» utgitt med både guarani og spansk tekst ²⁷.

Denne oversettelsen har et lettere språk, og blir mye brukt i gudstjenestene.

I 1996 utgav La Sociedad Biblica Paraguaya en Bibel, kalt «Ñandejara Ñe'ẽ» ²⁸.

I 2006 utgav «La Misión Alemana entre los Nativos del Paraguay» Bibelen «Ñande Ruete Ñe'ẽ» ²⁹. Her ble «Jopare Pyahu» brukt, og Dr. Aquino var med og redigerte dette. Språket er ava-guarani. Gud kalles «Ñande Ruete» – “Vår Virkelige Far”, og Jesus ble til Hesu.

Sangbøker

Sang-tradisjonen i guarani-kulturen er ganske anderledes enn vår. Allikevel liker de troende å synge det som fins av guarani-sanger.

Den tidligste sangboken var «Himnos de Sion» ³⁰. Denne ble også tatt i bruk i Paraguay, spesielt i bymenighetene. Mange av sangene er av amerikansk / engelsk opprinnelse. Samtidig ble mange sanger oversatt til guarani av blant annet Dr. J. W. Lindsay og Dr. Decould Larrosa. Disse ble samlet i enkle hefter, og spredd rundt omkring.

I 1978 sørget misjonær Inge Bjørnevoll for å samle alle kjente guarani-sanger i boken «Marangatu Purahei» ³¹, utgitt av Iglesia Evangelica Filadelfia, Ypacarai.

Denne sangboken ble i 1986 utvidet med blant annet sanger fra «Himnos de Sion» samt 69 sanger på guarani ³². Den bærer fremdeles navnet «Marangatu Purahei». Rudolf Leif Larsen hadde ansvaret for dette.

25 Decoud Larrosa: Se <http://www.revistalafuente.com/2009/08/un-defensor-de-la-libertad-religiosa-y.html>

26 «Det nye testamentet»

27 DNT «Gode nyheter for Paraguay»

28 «Vår Herres ord»

29 «Vår store fars ord»

30 «Himnos de Sion», 1977, Argentina. Samlet av den svenske misjonæren Otto Nelson ukjent år.

31 «Hellig sang»

32 «Himnos de Sion» var da umulig å få kjøpt.

Samtidig er det en ganske stor produksjon av evangeliske sanger. Disse er i større grad preget av Paraguaysk folkesang. Moderne lovsang har fått sin plass spesielt i bymenighetene.

Bibelskolen «Instituto Técnico Superior Teológico Filadelfia - ITSTF»

Tre Filadelfia-kirker³³ etablerte sammen i 1988 en 2-årig bibelskole i lokalene til Den Norske Skole i Atyra. Skolen ble i 1994 flyttet til byen Villa Elisa, sør-øst for Asunción. Skolen fungerer med klasser på selve skolen, og desentraliserte kurs.

Den 5. mars 2016 ble en desentralisert skole opprettet i indianer-kolonien Fortuna, Curuguaty. Hvert årskull var på 10 personer. Vi anser dette som noe av det viktigste vi kan bidra med nå.

Evalueringer

Indianer-arbeidet hadde sitt første «Norad-prosjekt» fra 1975 i Yby Yau, i Nord-Paraguay. Det ble bygd hospital, tre boliger, jordbruk og sagbruk. Tanken var å hjelpe pay-tavytera-indianerne i fylkene Concepción og Amambay³⁴.

I 1983 gjennomførte **NORAD** en evaluering blant annet i Paraguay³⁵. Vi mente at evalueringen i liten grad tok hensyn til prosjektenes ressurser.

Det positive resultatet av evalueringen, var at NORAD finansierte dannelsen av Bistandsnemden (nå Digni). Den første leder var pinsevennen Terje Orlien. Dette skulle øke kvaliteten på prosjektene.

I 1988 gjennomføres «Evaluation of PYMs development project at Paso Cadena, Paraguay»

³⁶, ledet av Jan-Åke Alvarsson, cultural anthropologist og tidligere pinsemisjonær i Bolivia.

33 Av svensk, norsk og dansk opprinnelse.

34 Prosjekt-leder var Anna Strømsrud. Ansvarlige for driften av hospitalet var Gunvor Westgård, Anne-Lise Jorud og Eva Sagen. Ole Johannes Jorud, som er agronom, tok seg av jordbruksopplæring. I 1977 kom Brit-Lajla og Rudolf Leif Larsen for å drifte hospitalet.

35 Norad-evalueringen 1983: <http://www.pymisjon.com/Guarani/1983-evaluering.htm>

36 Evaluering ved Jan-Åke Alvarsson <http://www.pymisjon.com/Guarani/1988-evaluering-01.pdf> og <http://www.pymisjon.com/Guarani/1988-evaluering-02.pdf>

Han anbefalte å lage lærebøker på guarani-språket og i deres kultur. Dette ble etter hvert gjennomført som «Proyecto Kuatiañ'e».

I 2006 var det en intern-evaluering av skolene³⁷. Man fant da ut at det var ca 1.500 elever i de grunnskoler som misjonen hadde vært involvert i. I dag er det beregnet at det årlig er ca. 2000 elever i grunnskolene, og ca 30 i to videregående skoler i indianer-koloniene.

I 2007 var det en ny «NORAD-evaluering»³⁸. De sier at «Aller best kommer misjonsorganisasjonene ut når det gjelder samarbeid med lokalbefolkningen og respekt for den lokale kulturen. Granskerne mener respekten for lokalbefolkningen og deres kultur er god, og samarbeidet med lokalbefolkningen bedre enn de hadde antatt før de begynte undersøkelsene. Lokale ledere er i høy grad involvert i arbeidet og har betydelig innflytelse på avgjørelser om hva som skal gjøres og hvordan».

Bok-prosjektet hadde sluttdato den 31.12.2014. Derfor ble det foretatt en slutt-evaluering i november. Evalueringen framhevet spesielt det viktige **pioner-arbeid** for indianer-språkene ava, mby'a og ache. Samtidig ble det påpekt at man burde i større grad ha foretatt målinger av s.k. «outcome», dvs om arbeidet har resultert i forbedringer i samfunnet.

Del 5. Resultatet - «outcome» av arbeidet «Norsk Misjon» har gjennomført:³⁹

Indianerne har gradvis overtatt ansvaret for skoler, kirker, og andre aktiviteter på deres boplasser. Det har dog vært et mindre økonomiske bidrag til indianerkirken (kirke-bygg, noe til drift og syke).

Noen av resultatene er som følger:

Kirker: ca 30 kirke-bygg. Omkring 400 medlemmer. I 2020 ble 50 personer døpt.

37 Inge Bjørnevoll, Emiliano Vera og Ole Johs Jorud, 2006, Evaluering av skular bygde av Norsk Pinsemisjon

38 Axel Borchgrevink og John-Andrew McNeish, 2007, Review of Bistandsnemda's (Norwegian Missions in Development) Work with Indigenous Peoples.

39 Noen bilder fra arbeidet: http://www.pymisjon.com/Guarani/Bilder_indianerarbeidet.htm

Desentralisert Bibelskolen ITSTF i Fortuna, fra 2016: Totalt 40 elever. Før dette var det noen få elever som hvert år gikk på den sentrale Bibelskolen i Villa Elise.

Grunnskolen «Arandura» + 34 skoler i mange kolonier. Årlig omkring 2.000 elever.

«Colegio Tekoha Porã» - Gymnas i Paso Cadena siden 2003. Totalt 250 elever studenter fram til år 2021. Tilsvarende skole i Fortuna.

Lærebok-prosjektet 1996 – 2014 - 68 volum a ca 140 sider - totalt ca 9.500 sider

Utdannet lærere via bok-prosjektet: ca 40 personer

Utdannet lærere via skole i Curuguaty / Arroyo Guazu: ca 30 personer.

Hospital i Yby Yau fram til 1988. Ble da overgitt til Concepción-fylket i 1988. En pay-tavytera-indianer (kvinne) er leder.

Klinikker i Itanarami, Fortuna og Curuguaty. Klinik-arbeidet er avsluttet ettersom statens helse-hjelp er betydelig forbedret. Antall behandlede pasienter er ukjent.

Jordbruks-prosjekt – Det er flere prosjekter. Alle er avsluttet

For å realisere dette har 36 norske misjonærer arbeidet ca 65 år blant indianerne⁴⁰. Det er alt fra korte perioder, til mange års engasjement. I tillegg kommer alle lokalt ansatt i diverse arbeid.

De forskjellige indianer-grupper fortsetter arbeidet, både i kirker, skoler og annet.

Spesielt i skole-arbeidet forenes folk med indiansk tro og indianske pinsevenner!

Litteraturhenvisning

Axel Borchgrevink og John-Andrew McNeish, 2007, *Review of Bistandsnemda's (Norwegian Missions in Development) Work with Indigenous Peoples*

40 Listen med misjonærer: http://www.pyomisjon.com/Guarani/misj_oversikt-indianer-arbeidet.htm

Bartomeu Melià, Pasado, 2021, *presente y futuro de la lengua guaraní*, Publisher:
CEADUC/ISEHF

Rogelio Duarte, 1994, *El Desafío Protestante en el Paraguay*, Centro Cristiano de
Comunicación Creativa

Inge Bjørnevoll, Emiliano Vera og Ole Johs Jorud, 2007, *Evaluering av skular bygde av
Norsk Pinsemissjon*

Jan-Åke Alvarsson, 1988, «*Evaluation of PYMs development project at Paso Cadena,
Paraguay*»

Johansen, Gunvor, ukjent utgivelsesår, *Pionermisjonærene "Ut til Paraguay"*, hefte eget
forlag

Miguel Alberto Bartolome, 1977, *Shamanismo y religion. Entre los ava-katu-ete*, Instituto
Indigenista Interamerikano

Norad-evalueringen, 1983, <http://www.pymisjon.com/Guarani/1983-evaluering.htm>

Oddvar Schjølberg, 2008, *Med Bibel og moped i Paraguays jungel*, IBRA Media Norge, 2008

Rudolf Leif Larsen, www.pymisjon.com – *Artikler, sendebrev, bilder og videoer fra arbeidet
i Paraguay*